

Rječnik

badža	otvor na krovu za odvod dima
bapki, babki	panji, hrastovi stupovi na koje je položena kuća
čardak	drvena katnica
frkani vugel	vez, način spajanja planjki na uglovima kada su glave greda sferično prirezane
ganjek (gank, ganjčec)	otvoreni trijem ili zatvoreno predsoblje
greda	povišen obalni teren između rijeke i polja
hiža (kuća na trem)	drvena katnica
hrvaški sijek	način spajanja stijenki od planjki, kad glave greda presežu preko ugla stijenki
iža	velika soba,
ižica	mala soba
kablenica	posebna polica ili klupčica na ganjku za držanje vode
kapić (pristašek)	prigrađen ulaz u drvenih katnica
klinčanica	vješalica na zidu
kolnica	prigrađena suša iza kuće ili otvoreni prostor između 2 šute u prizemlju
križi	stalak za odlaganje kruha
krovec	zaštitna streha između prizemlja i kata
kuća na ključ	građevina L- tlocrta s okomito prigrađenim krilom
kuvarna, kuharna	zgradica i kojoj se kuhalo, ljetna kuhinja
lina, linica	rukohvat uz stubište
mosnica	platica kojom se gradi pod

moždenjak, moždanik	drveni klin okrugla presjeka kojim se povezuju planjke	75
nadstenje	završne grede, nazidnice u koje se ulažu roženice	
nemški vugel	način spajanja stijenki od planjki na uglovima kada su glave greda ravno otesane, izjednačene s licem stijenki	
pajanta	gredica koja veže par roženica (razuporna gredica)	
pečnjak (petnjak)	lončarski proizvod za sobne peći, ocačljen, lončastog oblika (lončić)	
pero i utor	vez između dasaka ili mosnica, čini ga uska letva utisnuta u otore na sudarnicama dasaka ili mosnica	
planjka	platica kojom se gradi stijenska kuće	
poberuh, poberuvi, poberuhi	okomiti stupci sa žlijebom koji spajaju, „pobiru“ horizontalne planjke umetnuti vertikalno između temeljne grede i vjenčanice	
poculica, lastavica	trokutasto krovno skošenje nad trapezom zabatne stijene	
podsek, pocek	grede na kojima počiva kuća položene na temelje (temelji mogu biti od drvenih stupaca, uglovnih kamenova ili ziđa od opeke)	
podšuta	otvorena šuta, kolnica	
podvlaka	uzdužna greda pod stropom, sljeme, tram	

potkrovek	zaštitna streha ispod trapeza
prevlačenje kuće	zabatne stijene na katu
pristašek (kapić)	preseljenje kuće prevlačenjem na
prsnice	valjcima uz upotrebu drvenih vretena
prva iža (družinska iža)	prigrađen ulaz u drvenih katnica
romac	poprečne daske na slemečku koje čine
roženice	gornju stropnu oplatu, imaju utore i
roženički krov s pajantom	povezuju se ulaganjem jedne u drugu
shod, shodić, sodić	glavna stambena prostorija u kući
sjek	skošeni ili poluskošeni zabat s ukrasima
sleme, sljeme	koso položene gredice krova
slemečki	krov s rogovima koji su međusobno
snovača	povezani razupornom gredicom
sredinka	stubište
strova	vez, način spajanja stijenki od
sveti kut	greda na uglovima drvenih kuća
šibanje, šiblanje	masivna stropna greda uzduž kuće

šibra	ljeskovo pruće preko kojega se
šipilo	nanosi žbuka na stijenke
šišano kumstvo	stropne daske
šuta	običaj da se pri prvom rezanju kose u
temeljača	prvoga djeteta uzima pramen i voskom
tetiva	u obliku križa zalijepi za sljemenu gredu
tram	prostorija u prizemlju s
vintanje drveta	gospodarskom namjenom, a po
vjenčanica, venčanica	potrebi je sčužila i za spavanje
vugel (hrvaški vugel, vuglić)	temeljna greda
zdenac	rubna greda stubišta
žličnjak	srednja stropna greda uzduž kuće
	vitoperenje drvenih elemenata
	završne grede, nazidnice u
	koje se ulažu roženice
	sjek, vez, način spajanja stijenki
	od greda na uglovima drvenih
	kuća čije glave nisu otesane
	bunar
	letvica s urezima za pohranu
	žlica pričvršćena na tram

Sažetak

Posavska tradicijska drvena kuća
priručnik za obnovu

Vjerujući da se tradicijska graditeljska baština, koja je u stalnom nestajanju, jednim dijelom može sačuvati i putem turističke valorizacije, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka sufinancira projekte na temelju Programa poticanja, zaštite, obnove i uključivanja u turizam prirodne i kulturne baštine u turistički nerazvijenim područjima radi njihove zaštite i uključivanja u turističku ponudu.

Najopsežniji program potpora proveden je u Sisačko-moslavačkoj županiji na području Parka prirode Lonjsko polje. U realizaciju obnove uključilo se Njemačko društvo za tehničku suradnju (GTZ) financiranjem idejnih projekata revitalizacije i nadzora nad izvođenjem građevinskih radova iz Programa poticanja gospodarstva i zapošljavanja u Hrvatskoj, a po nalogu njemačkog Saveznog ministarstva za gospodarsku suradnju i razvoj (BMZ). Obnovom objekata tradicijske baštine za bavljene turističkom djelatnošću ostvareni su preduvjeti za nova radna mjesta i dodatne izvore prihoda za domaće stanovništvo.

Prateći obnovu drvenih posavskih kuća, stručna grupa Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka i Ministarstva kulture uočila je da svaka kuća ima svoje specifične karak-

teristike, a time i zahtjeve pri obnovi, no tehnički građevinski problemi uglavnom su isti. S obzirom na veliki interes lokalnoga stanovništva za obnovu kuća, u čemu vidi mogućnost prihoda od rada u turizmu, prišlo se izradbi Priručnika za obnovu. Priručnik donosi sažeti prikaz značajki drvenoga tradicijskoga graditeljstva Posavine, načelne upute i smjernice za obnovu, te tehničke upute za obnovu građevnih elemenata kuće i njezina unutrašnjeg uređenja.

Priručnik je izradila grupa arhitekata i etnologa konzervatora te arhitekata s iskustvom u obnovi tradicijskih kuća.

Zusammenfassung

Das autochtone Holzhaus der Region von Posavina
Handbuch für die Renovierung

78

Im Glauben, dass die traditionsbewußte, leider mehr und mehr schwindende Bauweise, einerseits auch mittels der touristischen Valorisierung erhalten werden kann, beteiligte sich das Ministerium für Meer, Tourismus, Verkehr und Entwicklung an der Finanzierung von Projekten, im Rahmen des *Programms der Förderung, des Schutzes, der Renovierung und Einbezug des Natur- und Kulturerbes touristisch unentwickelter Gebiete in den Tourismus*, um diese zu bewahren und in das touristische Angebot miteinzubeziehen.

Das umfassendste Unterstützungsprogramm wurde in der Gespanschaft von *Sisak-Moslavina* auf dem Gebiet des Naturparks *Lonjsko polje*, durchgeführt. Deutsche Gesellschaft für technische Zusammenarbeit (GTZ) schloß sich dem Projekt der Renovierung an, indem sie die Finanzierung von Vorentwürfen der Revitalisierung und die Aufsicht über die Ausführung von Bauarbeiten übernahm. GTZ wurde vom deutschen Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung (BMZ) dazu beauftragt, im Rahmen des *Programms zur Förderung der Wirtschaft und Beschäftigung in Kroatien*. Durch die Erneuerung von, zu Traditionserbe gehörenden Objekten und ihren Einsatz für die touristische Betätigung, sind bedeutende Vorbedingungen für die Schaffung neuer Arbeitsplätze und zu-

sätzlicher Einnahmenquellen für die Lokalbevölkerung geschaffen.

Die Renovierung traditioneller Holzhäuser der Region von Posavina beaufsichtigend, konnte die Expertengruppe des Ministeriums für Meer, Tourismus, Verkehr und Entwicklung und des Kultusministeriums feststellen, dass jedes Haus seinespezifischen Charakteristika und Anforderungen bei der Renovierung aufweist, die technischen und bauspezifischen Probleme aber vorwiegend die gleichen bleiben.

Das grosse Interesse der Lokalbevölkerung an der Häusrenovierung berücksichtigend, die hier eine Möglichkeit für Einnahmen aus der touristischen Betätigung sah, wurde an die Ausarbeitung des Renovierungshandbuchs herangetreten.

Das Handbuch gibt eine zusammenfassende Darstellung der Charakteristika traditioneller Bauweise von Holzhäusern der Region von *Posavina*, grundlegende Anweisungen und Hinweise für die Renovierung, als auch technische Anleitungen zur Renovierung von Bauelementen und letztendlich ihrer inneren Einrichtung.

Erarbeitet wurde das Handbuch von einer Architekten-, Ethnologen- und Konservatorengruppe, sowie Architekten mit Erfahrung bei der Renovierung traditioneller, autochtoner Häuser.

Summary

traditional wooden house of posavina
handbook for restoration

Believing that the traditional architectural heritage, ever less frequently to be encountered, could partly be preserved through its use in tourism, the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development co-finances projects within the „Programme for the Promotion, Protection, Restoration and Integration into Tourism of Natural and Cultural Heritage in the Tourism-wise Underdeveloped Regions “aimed at their protection and inclusion in the tourist offer.

The most comprehensive programme of support was carried out in the Sisak-Moslavina County, in the area of the *Lonjsko polje* Park of Nature. In this restoring process, the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development was joined by the GTZ, a German society for technical assistance, which financed the concept design and surveillance expertise of the constructional works carried out within the „Programme of Incentives for Economy and Employment in Croatia“. That Programme had been designed and implemented by the German Federal Ministry for Economics and technology-BMZ. The restoration of the traditional architectural heritage in such a way that it can be used in tourism helped to create new employment and additional sources of income to the local community.

Monitoring the restoration of the wooden Posavina houses, the group of experts from the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development and the Ministry of Culture have realized that each house’s specific characteristics implied specific requirements for restoration, while the technical, construction problems were basically the same. Bearing in mind the huge interest of the local population in restoring their houses, perceived as prospects of income from tourism it was decided to prepare the Handbook for restoration. This Handbook summarizes the main characteristics of the traditional wooden Posavina house architecture, basic instructions and guidelines for restoration and technical instructions on how to restore the constructional elements of the house and its interior.

The Handbook has been prepared by a group of architects and ethno conservationists experienced in the reconstruction of traditionally built houses.

Literatura

BILTEN PARKA PRIRODE LONJSKO POLJE (2000), Vol. I, br. 1, 2, Jasenovac

BIZJAK, S. (1997): Turistične kmetije z nastanitvijo, u: Kakovost v gostinstvu, Fit media v sodelovanju z Ministarstvom za gospodarske dejavnosti Republike Slovenije, Ljubljana

ČAČIĆ, B., SALOPEK, D. (1971): Hrvatska korablja, Izdavačka djelatnost SAH-e, Matica hrvatska Petrinja i drugi, Rijeka/Zagreb

FREUDENREICH, A. (1972): Kako narod gradi, Zagreb.

HOHNEC, T. (2003): Turistička ponuda spomenika kulture i uloga etnologa konzervatora, u: Zbornik radova II simpozij etnologa konzervatora Hrvatske i Slovenije, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Zagreb

MAROEVIĆ, I. (1986): Sadašnjost baštine, Društvo povjesničara umjetnosti, društvo konzervatora Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu, knjiga XXXVI, Zagreb.

MLINAR, A. (19...): Muzej na otvorenom Zaanse Schans kraj Amsterdama, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske), Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Zagreb, 20/1994-21/1995.

MOHOROVIĆIĆ, A. (1962): Estetska valorizacija ruralnih arhitektonskih ansambala, Zbornik za narodni život i običaje, 40, Zagreb

PETRIĆ, K. (2003): Očuvanje tradicijske graditeljske baštine putem upravnog postupka konzervatorske službe, Zbornik radova II simpozij etnologa konzervatora Hrvatske i Slovenije Paklenica 2001, Zagreb

POVIJESNA NASELJA LONJSKO POLJE (1996): (Katalog ruralnih naselja: Lonjsko polje, tekst: Z. Mavar, K. Mutak), Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine, Zagreb.

SALOPEK, D. (1974): Arhitektura bez arhitekta, Mala arhitektonska biblioteka SAH-e, Zagreb

SALOPEK, D. (1978): Budućnost seoskog graditeljskog naslijeđa, Tradicionalna stambena kuća, Restauratorski zavod Hrvatske, Zagreb

SALOPEK, D. (1983): Dugo sjećanje predajnog graditeljstva, Zbornik za narodni život i običaje, JAZU, Zagreb.

ŠTAMBUK, M., ROGIĆ I. (2001): Budućnost na rubu močvare, Biblioteka zbornici, Knjiga 14, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", Zagreb.

PETRIĆ, K., MLINAR, A. (1994): Europsko selo roda-prezentacija i očuvanje tradicijske kulture Lonjskog polja, Informatica Museologica 24 (1-4) 1993. Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

Referentni planovi, projekti i studije

IDEJNI PROJEKTI REVITALIZACIJE TRADICIJSKIH KUĆA U LONJSKOM POLJU, Arhigrad, Petrinja 2005.

PROCJENA TEHNIČKOG STANJA I TROŠKOVA OBNOVE DRVENIH KUĆA NA PODRUČJU PARKA PRIRODE LONJSKO POLJE, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu, Zagreb 2000/02. g.

PROJEKT REKONSTRUKCIJE I PRENAMJENE PRIJEMNOG CENTRA PARKA PRIRODE LONJSKO POLJE, Urba deset, Zagreb 2004.

PROSTORNI PLAN OPĆINE SISAK, Studija o mogućnosti aktivne zaštite ruralnih mikro i makro ambijenata, Salopek, Davor, Sisak 1975.

PROSTORNI PLAN SISAČKO MOSLAVAČKE ŽUPANIJE, Županijski zavod za prostorno planiranje i zaštitu okoliša Sisak, Službeni glasnik sisačko moslavačke županije br.4, 2001. g.

SNIMCI TRADICIJSKIH KUĆA U KRAPJU, ZZOUPG Novska, Stipanović, Ankica i Tramišak, Nevenka, Novska 1991/92